

NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ AKRANLARINI SOSYAL KABULÜNE YÖNELİK ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI ¹

SCALE DEVELOPMENT STUDY ON THE SOCIAL ACCEPTANCE OF NORMALLY DEVELOPING PRIMARY SCHOOL STUDENTS' PEERS WITH SPECIAL NEEDS

Erdoğan ARSLAN²

Zeynep KARATAŞ³

Başvuru Tarihi: 23.03.2024 Yayına Kabul Tarihi: 28.10.2024 DOI: 10.21764/maeuefd.1457678
(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu çalışmanın amacı bütünleştirme eğitimine katılan özel gereksinimli ilkokul öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Çalışma grubu Burdur İl merkezinde bütünleştirme uygulaması yapılan 7 ilkokulun 3. ve 4. sınıflarında eğitim gören 610 normal gelişim gösteren öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında geliştirilen sosyal kabul ölçeğinin KMO değeri .906 bulunmuştur. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte 20 madde ve bu maddeleri kapsayan 4 faktör bulunmuştur. Sosyal kabul ölçeğinin toplam varyans açıklama yüzdesi %46,860 olarak bulunmuştur. Sosyal kabul ölçeğinin toplam alt boyutları arasında ayırt edicilik endeksi .80 altında bulunmuş ayırt edicilik sağladığı görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen modele ilişkin uyum indeksleri $Ki-kare/sd = 1,91$, $GFI=.92$, $CFI=.95$, $NNFI =.94$, $RMSEA =.051$, $SRMR=.056$, olarak bulunmuştur. Bu sonuçlarla sosyal kabul ölçeğinin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Sosyal kabul ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için yapılan madde toplam korelasyonu .288-.668 olarak ve Cronbach Alpha değeri ,85 bulunmuş, güvenilirliği sağladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda geliştirilen sosyal kabul ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Özel Eğitim, Bütünleştirme, Sosyal Kabul, İlkokul öğrencisi*

Abstract: The aim of this study is to develop a valid and reliable scale to determine the social acceptance levels of primary school students with special needs participating in inclusive education by their typically developing peers. In this research, scale development study group consists of 610 students who have a normal development and who study at the 3. and 4. grades of seven primary schools in which inclusive education was conducted in the center of Burdur district. The KMO value of the registration social acceptance scale within the scope of the research is .906. As a result of the exploratory factor analysis, 20 item in the scale an 4 factor that encompass these items were found. The total variance percentage of the social acceptance scale was found %46,860. Social Acceptance Scale, index of distinctiveness were found below .80, and were found to satisfy the distinctiveness value. Fit indices that were obtained as a result of confirmatory factor analysis were found as $Chi-square/sd=1,91$, $GFI=.92$, $CFI=.95$, $NNFI =.94$, $RMSEA =.051$, $SRMR=.056$. With these results, the four factor structure of the social acceptance scale was validated. The total item correlation that was carried out in order to determine the reliability of the Social Acceptance Scale ,221-668, Cronbach Alpha internal consistency coefficient was found as ,85 and it was found out that it satisfies reliability As a result of the research, it was found the socially acceptable study was valid and reliable.

Keywords: *Special Education, Inclusion, Social Acceptance, Primary school student*

¹ Bu çalışma ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr., Öğretmen, Burdur, Türkiye e-posta: dredincarslan@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-0517-8161

³ Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Burdur, Türkiye, e-posta: zeynepkaratas1972@hotmail.com ORCID: 0000-0002-4532-6827.

Giriş

Eğitim ortamlarının öğrenci ihtiyaçları dâhilinde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçları dikkate almak günümüzün temel felsefesi olan hümanizm anlayışının getirmiş olduğu zorunluluktur. Bu anlayışın getirdiği önemli bir terapötik koşul ise koşulsuz kabul faktörüdür. Koşulsuz kabul insanların birbirlerini din, dil, ırk vs ayrımı yapmadan olduğu gibi kabul etmesidir. Koşulsuz kabulün sağlanamaması durumunda sınıf ortamında öğrencilerin ihtiyaçları göz ardı edilmekte ve buna bağlı bir sürü değişkenin de eksik olacağı düşünülmektedir. Öğrenciye göre düzenlenen eğitim ortamları öğrenciye sadece bilişsel becerilerde değil, duygusal becerilerde de büyük destek sağlamaktadır. Klasik eğitim ortamlarının öğrencilerin akademik becerilerinin geliştirilmesine odaklandığı görülmektedir. Öğrencileri sadece akademik yönden geliştirme gelişimin bütünlük ilkesine de aykırıdır. Gelişimin bütünlük ilkesi, gelişim alanlarının birbiriyle etkileşim içinde olmasıdır. Daha geniş bir ifade ile bireyin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerinin bir birbirini etkilemesidir. Gelişimin herhangi bir alanındaki olumlu ya da olumsuz bir özellik, insan gelişiminin diğer alanlarını da benzer yönde etkiler (Senemoğlu, 2003). Örneğin bir öğrencinin eğitim ortamında sevilmesi, sosyal olarak kabul edilmesi duygusal gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Bu da öğrencinin özgüvenin artıracak ve başarı duygusunu destekleyecektir. Sonuç olarak da öğrencinin bilişsel becerilerinde artış olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden eğitim ortamlarında öğrencilerin sosyal gelişimini desteklemek akademik gelişimini de desteklemek anlamına gelmektedir. Eğitim ortamlarında özel gereksinimli öğrencilerin dahil olması bu ihtiyaçların artmasına (Arslan, 2020) ve kabulün zorlaşmasına (Garrote, 2020) neden olmaktadır.

Özel eğitim, özel gereksinimli öğrencinin ihtiyaçlarının karşılamak amacıyla, özel olarak tasarlanmış ortamlardan, özel materyaller kullanarak ve özel yöntemlerle sunulan eğitimidir (Hallahan, Koufman ve Polen 2014). Özel eğitim ortamlarının başarıya ulaşması için destek özel eğitim hizmetlerine sağlanmaktadır. Özel eğitimi desteklemek için; destek eğitim odası/kaynak oda, sınıf içi destek ve özel eğitim danışmanlığı uygulamaları yapılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı 2014). Bu uygulamaların tamamının özel gereksinimli öğrencinin akademik olarak gelişimin desteklemek için olduğu görülmektedir. Oysaki eğitim ortamlarında öğrencilerin akademik başarısını desteklemek için sadece bilişsel ihtiyaçlarını değil sosyal-duygusal ihtiyaçlarının da önemsenmesi gerekmektedir. Özel gereksinimli öğrencinin sosyal-duygusal ihtiyacının karşılanması ve bir bütün olarak gelişiminin desteklenmesi için sosyal olarak kabul edilmesi en

önemli etken olarak görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli öğrencinin sosyal kabul düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Alves 2015; Arslan 2010; Ciechalski ve Schmidt, 1995). Bu durumda özel gereksinimli öğrencinin hem akademik gelişimini olumsuz yönde etkilemekte hem de eğitim ortamının kontrol edilmesini zor hale getirmektedir.

Sosyal kabul bireylerin birbirlerinin özelliklerini içselleştirip, benimsediğini göstermesidir. Sucuoğlu (2006)'na göre, özel gereksinimli öğrencinin sosyal kabulünü iki temel faktör etkilemektedir. Bunlar; özel gereksinimli öğrencinin özellikleri ve bu öğrencilere yönelik tutumlardır. Özel eğitim ortamlarında özel gereksinimli öğrenciye yönelik akranlarının tutumlarının öğrencilerin sosyal kabulünde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Alan yazında yapılan araştırmalarda akranların özel gereksinimli öğrenciye yönelik sosyal kabulün daha çok olumsuz olduğu (Aktaş ve Küçüker 2002; Karataş ve Arslan, 2018; Şahbaz 2004) görülmektedir. Normal akranlarının, normal gelişim göstermeyen öğrenciyi sosyal kabul düzeylerinin yükseltilmesi, olumluya dönüştürülmesi özel eğitim ortamlarının veriminin artması açısından büyük önem arz etmektedir. Bunun için de sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin sosyal kabul düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalarda test dışı tekniklerden sosyometrik tekniklerin çok yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Mu, 1998; Sahbaz 2004, 2007; Satterfield, 1997). Standart ölçme araçlarının kullanıldığı araştırmalarda ise (Aktan ve Diğ., 2019; Aktaş ve Küçüker 2002, Ayrıl, 2013) Civelek (1990) tarafından Sosyal Kabul Ölçeği olarak Türkçe'ye uyarlanan "Friendship Activity Scale (F.A.S)" ölçeği kullanılmaktadır. Bu ölçek Sperstein (1990) tarafından geliştirilmiş, Civelek (1990) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve "Sosyal Kabul Ölçeği" olarak isimlendirilmiştir. Ancak, bu ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında sadece arkadaşlık boyutu olduğu görülmekte, sosyalizasyon, empati ve paylaşma alt boyutlarını ölçmediği görülmektedir. Bu sebeptendir ki özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabulünü ölçen yeni ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu araştırmanın amacı, ilkökul düzeyinde bütünleştirme eğitimine katılan özel gereksinimli öğrencilerinin, özel gereksinimli olmayan akranları tarafından sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Ölçek geliştirme çalışmasını içinde barındıran bu araştırmada betimsel model kullanılmıştır. Betimsel model, bir olayın, durumun veya nesnenin özelliklerini, ilişkilerini ve yapılarını tanımlamak için kullanılan bir araştırma yöntemidir (Bryman, 2016).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada üç çalışma grubu kullanılmıştır. Birinci çalışma grubunu Burdur il merkezinde ilkokullarda bütünleştirme eğitimi uygulanan ve sınıflarında en az bir özel gereksinimli öğrenci bulunan ve normal gelişim gösteren 3 ve 4. sınıfta okuyan 20 öğrenci oluşturmaktadır. Bu grup ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak sosyal kabul hakkında görüş alabilmek için odak grup görüşmesi yapılmıştır. İkinci çalışma grubu yine aynı ilden ve sınıflarında en az bir özel gereksinimli öğrenci bulunan 3 ve 4. sınıfta okuyan 610 normal gelişim gösteren öğrenciden oluşmaktadır. İkinci çalışma grubu bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubu

Okul Adı	Cinsiyet	N	%
Şeker İlkokulu	Kız	54	8,1
	Erkek	50	8,0
Bahçeli evler Şehit S. K. İ.O	Kız	54	8,1
	Erkek	44	7,3
Sakarya İlkokulu	Kız	48	7,8
	Erkek	40	6,5
Gazi İlkokulu	Kız	35	5,7
	Erkek	40	6,5

Kemal Solmaz İlkokulu	Kız	35	5,7
	Erkek	40	6,5
Cumhuriyet İlkokulu	Kız	48	7,9
	Erkek	54	8,1
Mehmet Akif İlkokulu	Kız	41	6,8
	Erkek	37	6,0
Toplam Öğrenci Sayısı		610	100,00

Tablo 1 incelendiğinde edildiğinde araştırmaya 610 öğrencinin çalışma grubunda yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin okullara göre yüzde ve dağılımları incelendiğinde Şeker İlkokulundan 54 (%8,1) kız, 50 (%8) erkek ve toplamda da 104 (%16.1) öğrencinin, Bahçelievler İlkokulundan 54 (%8.1) kız, 44 (%7,2) erkek ve toplamda da 98 (%15.3) öğrencinin, Sakarya İlkokulundan 48(%7,8) kız, 40 (%6,5) ve toplamda da 98 (%14.3), Gazi İlkokulundan 35 (%5,7) kız, 40 (%6,5) ve toplamda da 75 (%12.2) öğrencinin, Kemal Solmaz ilkokulundan 35 (%5,7), 30 erkek (%4,9) ve toplamda da 65 (%10,6), Cumhuriyet İlkokulundan 48 (%7,8) kız, 54 (%8,1) erkek ve toplamda da 102 (%15,9), Mehmet Akif Ersoy İlkokulundan 41 (%6,8) kız, 37 (%6) erkek ve toplamda da 78 öğrencinin araştırmaya katıldığı görülmektedir.

Çalışmanın üçüncü çalışma grubu ise Doğrulayıcı Faktör Analizi yapmak için kullanılmış ve ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerden 350 normal gelişim gösteren ve sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden 180'i kız, 170'i erkektir.

Ölçek Geliştirme Süreci

Ölçek geliştirme çalışması dört basamakta gerçekleştirilmiştir. Bu basamaklar: madde havuzu oluşturma, uzman görüşü alma, ölçeği uygulama, geçerlik ve güvenilirliği belirlemedir.

Araştırma yapılabilmesi için Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığından çalışmanın etik olarak uygunluğu açısından GO 2019/1

sayılı ve 02.01. 2019 tarihli belge ile onay alınmıştır. Aynı zamanda il düzeyinde verilerin toplanması için İl Milli Eğitim Müdürlüğünde gerekli izinler alınmıştır.

Ölçek geliştirme çalışmasında madde havuzu oluşturmak amacıyla alan yazında daha önceden geliştirilmiş ölçekler incelenmiştir. Bu ölçeklerde yer alan maddeler dikkatle incelenerek geliştirilecek olan Sosyal Kabul Ölçeği için madde havuzuna örnek madde yazılmıştır.

Ayrıca Burdur il merkezindeki ilkokul 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyal kabul kavramına yönelik görüşlerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultu da 20 öğrenciyle sosyal kabul hakkında yapılandırılmamış görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde elde edilen cevaplar tek tek incelenerek soru haline dönüştürülmüştür. Bu maddeler sosyal kabulü etkileyen faktörlere göre, sosyal beceri, etkinlik, empati, tutum, sosyal yardıma göre sınıflandırılmıştır. Alan yazın incelenerek toplamda 65 maddelik bir deneme ölçek formu oluşturulmuştur. Oluşturulan deneme ölçek formu için uzman görüşü almak amacıyla konu alanında uzman dört doçent, iki sınıf öğretmeni, bir ilköğretim müfettişi olmak üzere toplam yedi uzmana başvurulmuştur.

Uzmanların ifadelerde uygun olarak belirttikleri maddeleri işaretlemeleri istenmiştir. Uygun olmayan ifadeler ise öneri yazmaları istenmiş, uzmanların önerileri doğrultusunda düzeltilmesi istenenler düzeltilmiştir. Uzmanlar tarafından kesinlikle uygun görülmeyen ifadeler ise madde havuzunun dışında tutulmuştur. Bu uygulama sonucunda 50 soruluk madde havuzu oluşturulmuştur.

Araştırmada geliştirilen sosyal kabul ölçeği için çalışma grubu olarak seçilmiş okullara gidilerek okul müdürlerinden izin alınmıştır. Öğrencilere geliştirilecek sosyal kabul ölçeğinin amacı hakkında bilgi verilmiş ve yönergesi okunarak doğru bir şekilde doldurmaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Özel gereksinimli ilkokul öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünü belirleyebilmek için geliştirilen Sosyal Kabul Ölçeğinin yapı geçerliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu analizler yapıldandı önce verilerin çok değişkenli istatistik uygulamak için gerekli koşulları sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir. Çalışma grubundan alınan verilerin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısı ve Barlett Test sonuçları incelenmiştir ve verilerin faktör analizi

yapmaya uygun olduğu görülmüştür. Faktör yapılarını belirlemek amacıyla varimax döndürme yöntemi kullanılmış ve faktör yapısı belirlenmiştir. Bu aşamada binişik maddeler ve faktör yükü .40'ın altında olan maddeler atılmıştır. Ölçeğin alt faktörlerinin toplam açıkladığı varyans yüzdesinin yeterli olup olmadığına bakılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmalarının ardında güvenilirlik analizi için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Ayrıca spearman iki yarılama test yarılama korelasyonuna bakılmıştır.

Bulgular

Açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulgular

Sosyal kabul ölçeğinin yapı geçerliğini ortaya koymak için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. AFA yapılmadan önce verilerin analizine uygunluğunu ortaya koymak amacıyla veri setinde uç değerlere bakılmıştır ve 47 veri atılmıştır. Çalışma grubu verilerinin yapılacak analize uygunluğunu hesaplamak için Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısına bakılmış veriler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

KMO ve Bartlett'in Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Çalışma Grubu Uygunluk Değeri		.906
Bartlett's Küresellik Testi	Kay-kare	2488.246
	Ss	190
	P	.000

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubu verilerinin AFA'ya uygunluğu için kullanılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin .906 olduğu görülmüştür. KMO değerinin .50 (Şencan, 2005) ve .60 değerinin (Büyüköztürk, 2007) üstünde olması örneklem büyüklüğünün AFA'ya uygun olduğunu göstermektedir. Bartlett's küresellik testi, veri setinizdeki değişkenler arasında anlamlı bir korelasyon olup olmadığını test eder. Test sonucu anlamlı olması durumunda değişkenler arasında

faktör analizi için yeterli korelasyon olduğu sonucuna varılır ve faktör analizi uygulanabilir. (Field, 2013, Tabachnick & Fidell, 2019)

Araştırmada, ölçeğin KMO ve Bartlett's Test sonuçlarını gösteren Tablo 2'ye bakıldığında, KMO değerinin. 906 Bartlett's alan testi değeri χ^2 2488.246 $p < .05$ olarak anlamlı çıkmıştır. KMO testi sonuçlarına göre (.906) tercih edilen çalışma gurubu verilerinin faktör çıkarmak/analizi için uygun olduğu görülmektedir. Bartlett's katsayısı incelendiğinde anlamlı çıktığı ve verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir

AFA sırasında dik döndürme işlemi ve varimax yöntem kullanılmıştır. Yapılan döndürme işlemlerinin sonucunda ölçekte yer alan maddeler 4 alt faktörde toplanmıştır. Bu dört faktörle ilişkili olan maddelerin bulunması ve kolay yorumlanması için varimax tekniği kullanılarak rotasyon işlemi yapılmıştır.

Sosyal kabul ölçeği ile ilgili yapılan AFA sonucunda 30 madde ölçekten çıkarılmıştır. Varimax döndürme işlemi sonucunda, özdeğeri 1.00 'dan büyük olan 20 madde ve 4 faktör ortaya çıkmıştır. Bu dört (4) faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans ise %46.860'dır. Varimax döndürme tekniği ile birlikte yapılan Anti-image Correlation işlemi sonucunda ise 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 38, 39, 40, 41, 43, 45, 46 ve 47. maddeler iki ayrı faktörde 0,32 ve üzeri yük verdiği (binişik madde) ve .30'un altında değer verdiği için ölçekten atılmıştır.

Sosyal Kabul Ölçeği verilerine uygulanan AFA sonucunda elde edilen faktör yükleri ve maddelerin faktör yüklerine göre yüksek değerden küçük değere doğru sıralanışı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Sosyal Kabul Ölçeğinin Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Bileşenlere Ait Maddeler ve Faktör Yükleri

Maddeler	Faktörler			
	1	2	3	4
1) (21) Okula onunla birlikte gelmek isterim.	.734			
2) (18) Onunla aynı sırada oturabilirim	.684			

3) (25) Birlikte sinemaya gitmekten mutlu olurum.	.672
4) (24) Onunla pikniğe gitmek isterim.	.608
5) (17) Ödev yaparken onunla aynı grupta olmak isterim	.603
6) (20) Onunla birlikte oyun oynamaktan mutlu olurum	.594
7) (23) Benimle yan yana görünmesinden rahatsız olmam	.417
8) (32) Sıkıntısı olduğunda onu dinlemek isterim	.711
9) (33) Sıkıntısını benimle paylaşmasını isterim	.651
10) (49) Sinirlendiğinde onu sakinleştirmeye çalışırım	.608
11) (31) Sıkıntım olduğunda onun beni dinlemesinden hoşlanırım	.552
12) (48) Başkaları onu anlamadığında anlamaları için müdahale ederim	.505
13) (50) Herhangi bir sorunu olduğunda ona yardım etmek isterim	.502
14) (42) Benim bir eşyama kullandığımda ben de tekrar kullanabilirim	.712
15) (37) Öğretmenimin benimle değil onunla daha çok ilgilenmesini isterim	.615
16) (35) Onun giyim tarzında giyinmekten rahatsız olmam	.559
17) (36) Benimle benzer kıyafetleri giydiğinde mutlu olurum	.527
18) (12) Eksik bir özelliği olsa da arkadaş olmamda sakınca yoktur	.737
19) (44) Onunla arkadaş olmamı hiç birşey engellemez	.566
20) (9) Onu mutlu ettiğimde ben de mutlu olurum	.538

Tablo 3 incelendiğinde, Sosyal Kabul Ölçeğinde 20 madde ve 4 faktörün olduğu görülmektedir. Birinci faktörde, 7 madde yer aldığı ve faktör yüklerinin .734-.417 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörde bulunan maddelerin sosyalizasyonla ilgili olduğu görülmüştür ve bu faktöre “sosyalizasyon” adı verilmiştir.

İkinci faktörde, 6 maddenin yer aldığı ve faktör yüklerinin, .711 ile .502 arasında değiştiği görülmektedir. Faktördeki maddelerin empati ile ilgili olduğu görülmüş ve bu faktöre “empati” adı verilmiştir.

Üçüncü faktörde, 4 maddenin yer aldığı ve faktör yükleri, .712 ile .527 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörde bulunan maddelerin paylaşma ile ilgili olduğu görülmüştür ve bu faktöre “paylaşma” adı verilmiştir.

Dördüncü faktörde, 3 maddenin yer aldığı ve faktör yükleri, .737 ile .538 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörde bulunan maddelerin arkadaşlık ile ilgili olduğu görülmüştür ve bu faktöre “arkadaşlık” adı verilmiştir.

Nihai sosyal kabul ölçeğine maddeler birden yirmiye kadar sırayla yeniden numaralandırılarak tekrar faktör analizi yapılmıştır. 20 maddelik sosyal kabul ölçeğinin analizi sonucunda ulaşılan faktör yüklerine ait öz değerleri, her bir faktörün açıkladıkları varyanslar ve faktörlerin toplam açıkladığı varyanslar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal Kabul Ölçeğine Ait Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Yüzdeleri

Faktörler	Özdeğerler	Açıklanan Yüzdeleri	Varyans	Açıklanan Varyans Yüzdeleri	Toplam
Faktör 1-Sosyalizasyon	5.672	28.358		28.358	
Faktör 2-Empati	1.417	7.086		35.444	
Faktör 3-Paylaşma	1.157	5.786		41.230	
Faktör 4-Arkadaşlık	1.126	5.630		46.860	

Tablo 4 kontrol edildiğinde; Sosyal Kabul Ölçeğinin açıklanan toplam varyans yüzdesinin %46.860 olduğu görülmektedir. Ölçeklerin toplam varyans yüzdesi %30 ve daha fazla olması (Büyüköztürk, 2004) ölçeğin faktör yapısının güçlü olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak bir ölçeğin varyans yüzdesinin yüksekliği ölçeğin faktör yapısının gücü ile doğru orantılıdır. (Tavşancıl & Keser, 2002). Aynı zamanda özellikle sosyal bilimlerde faktör analizinin karmaşıklığı ve veri setlerinin çok boyutlu yapısı nedeniyle daha düşük varyans yüzdeleri (%40-60) kabul edilebilir (Field, 2013, Williams & Diğ., 2010, Fabrigar & Diğ., 1999).

Geliştirilmiş olan Sosyal Kabul Ölçeğinin, birinci faktörünün öz değerinin 5.672 olduğu ve açıkladığı varyans yüzdesinin %28.358 olduğu görülmektedir. Birinci faktörün varyans yük değerine bakıldığında 7 maddenin (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) bulunduğu görülmektedir. İkinci faktörün öz değerinin 1.417 ve açıklanan varyans yüzdesinin %7.086 olduğu görülmektedir. İkinci faktörün varyans yük değerine bakıldığında 6 maddenin (8, 9, 10, 11, 12, 13) bulunduğu görülmektedir. Üçüncü faktörün öz değerinin 1.157 ve açıkladığı varyans yüzdesinin %5.786 olduğu görülmektedir. Üçüncü faktörün varyans yük değerine bakıldığında 4 maddenin (14, 15, 16, 17) bulunduğu görülmektedir. Dördüncü faktörün öz değerinin 1.126 ve açıkladığı varyans yüzdesinin %5.630 olduğu görülmektedir. Dördüncü faktörün varyans yük değerine bakıldığında ise 3 maddenin (18, 19, 20) bulunduğu görülmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizine (DFA) ilişkin bulgular

DFA 350 normal gelişim gösteren ve sınıfında bütünleştirme öğrencisi bulunan öğrencilerden toplanan veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. DFA yapmadan önce verinin çok değişkenli istatistik yapabilmeye uygun olduğunu belirlemek amacıyla de veri setinde kayıp veriler ya da uç değerler var mı? Veri seti normal dağılım göstermekte mi? Veri setinde çoklu bağlantı sorunu var mı? Sorularına ilişkin uygulamalar yapılmıştır. Bu adımlara ilişkin; araştırma grubundan elde edilen veriler kontrol edildiğinde herhangi bir kayıp veri olmadığı görülmüştür. Uç Değerlerlere ilişkin analizde ise, tek değişkenli uç değer olup olmadığı her bir maddeye ilişkin z değerleri hesaplanarak incelenmiştir. Uç değer olarak z değeri ve herhangi uç değere sahip veri tespit edilmemiştir. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol etmek için çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Kline (2010)'e göre çarpıklık katsayısının mutlak değerinin ikinin altında olması

önerilirken, üçün üstünde olması, basıklık katsayısının mutlak değerinin ise sekizin üzerinde olmasının dağılımının aşırı çarpık ve aşırı basık olduğunu ifade etmiştir. Tablo 5'te DFA sonrası ölçekte yer alan 20 maddenin çarpıklık ve basıklık katsayıları bakıldığında sadece 20. maddenin çarpıklık katsayısının 2'nin çok az üzerinde olduğu basıklık katsayılarının ise önerilen sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu bulgulara dayalı olarak veri setinin normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği ve DFA için gerekli olan normallik varsayımını sağladığı söylenebilir. Maddelere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerine ait sonuçlar Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5.

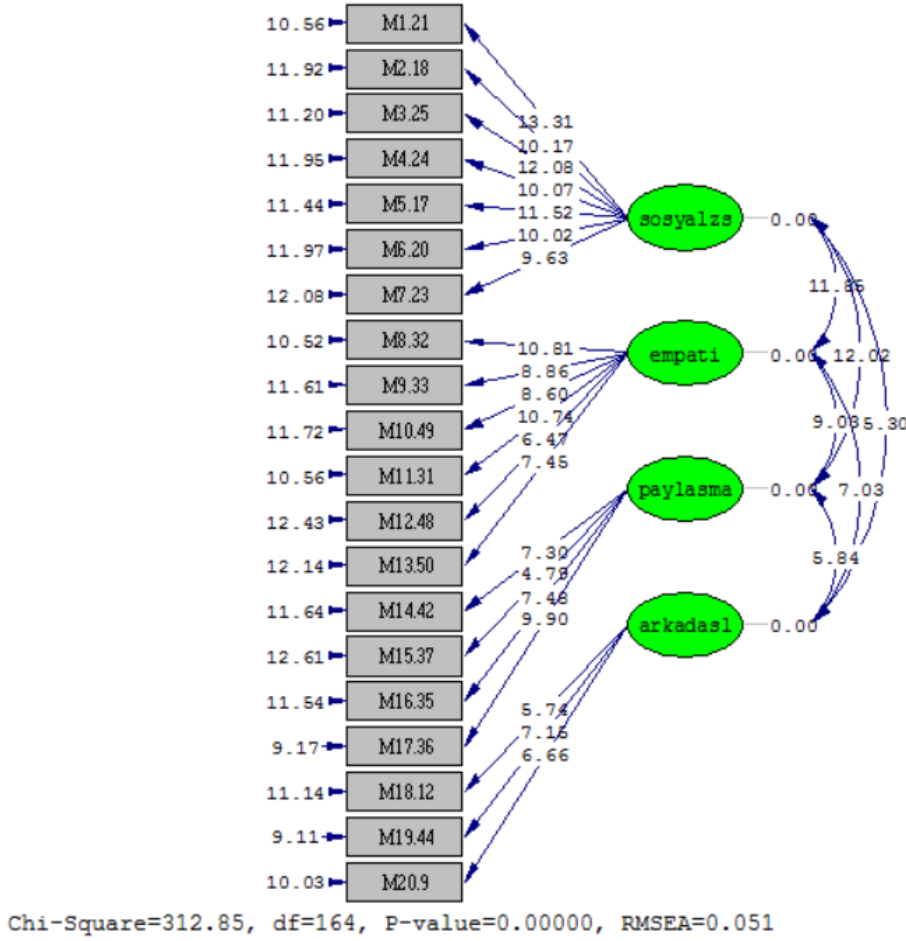
Maddelere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı		
	Değer	Değer	Değer	Değer	Değer	Std. Hat	Değer	Std.Hata
M1.21	350	1.00	3.00	1,5943	,734	,130	-,636	,260
M2.18	350	1.00	3.00	1,5400	,885	,130	-,423	,260
M3.25	350	1.00	3.00	1,5114	,984	,130	-,278	,260
M4.24	350	1.00	3.00	1,6029	,788	,130	-,769	,260
M5.17	350	1.00	3.00	1,6771	,546	,130	-,850	,260
M6.20	350	1.00	3.00	1,2629	1,913	,130	2,770	,260
M7.23	350	1.00	3.00	1,6114	,776	,130	-,823	,260
M8.32	350	1.00	3.00	1,3343	1,669	,130	1,545	,260
M9.33	350	1.00	3.00	1,4771	1,155	,130	-,095	,260
M10.49	350	1.00	3.00	1,3714	1,447	,130	,941	,260
M11.31	350	1.00	3.00	1,5086	1,009	,130	-,269	,260

M12.48	350	1.00	3.00	1,4571	1,143	,130	,880	,260
M13.50	350	1.00	3.00	1,3743	1,419	,130	,885	,260
M14.42	350	1.00	3.00	1,7114	,542	,130	-1,099	,260
M15.37	350	1.00	3.00	1,8343	,297	,130	-1,285	,260
M16.35	350	1.00	3.00	1,7200	,553	,130	-1,257	,260
M17.36	350	1.00	3.00	1,8629	,265	,130	-1,434	,260
M18.12	350	1.00	3.00	1,3629	1,447	,130	1,004	,260
M19.44	350	1.00	3.00	1,4286	1,179	,130	,281	,260
M20.9	350	1.00	3.00	1,2514	2,160	,130	3,480	,260

Çoklu bağlantı probleminin temel nedeni iki ayrı maddenin birebir aynı şeyi ölçmesinden kaynaklanır (Vupa ve Alma, 2008). AFA sonrasında ortaya çıkan veri setinde çoklu bağlantı olup olmadığını belirlemek üzere öncelikle maddeler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Yapılan korelasyon sonucunda korelasyon değerlerinin .80 ölçütünün altında olduğu görülmüştür. Ayrıca veri seti için hesaplanan varyans şişkinlik faktörü (VIF) değerlerinin 10 ile 30 arasında olması da veri setinde çoklu bağlantı problemi olmadığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2007, Gujarati, 1995)

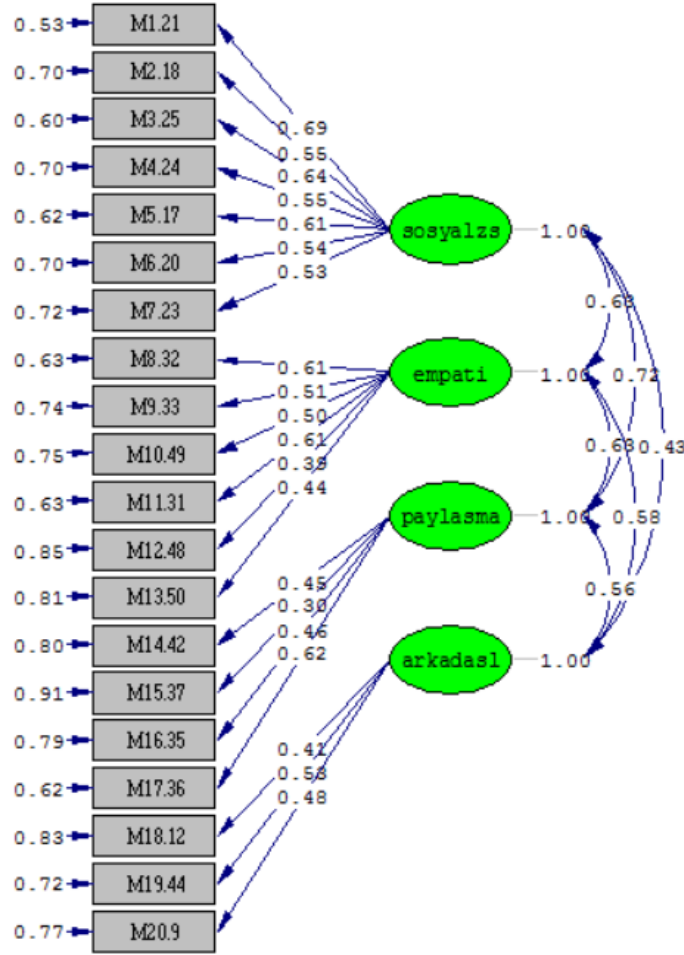
AFA sonucu elde edilen 20 madde ve dört faktörden oluşan yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için DFA yapılmıştır. DFA sonucu kurulan modele ilişkin elde edilen t değerlerini gösteren path diyagramı Şekil 1’de sunulmuştur. Şekil 1’de görüleceği üzere Sosyal Kabul Ölçeği “sosyalizasyon”, “empati”, “paylaşma” ve “arkadaşlık” olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır.

Şekil 1. Sosyal kabul ölçeği ölçme modeline ilişkin t değerleri

Şekil 1 incelendiğinde maddelere ilişkin hesaplanan t değerlerinin 4.79 ile 13.31 arasında değerler aldığı görülmektedir. Ortaya çıkan t değerleri 1.96'dan büyük ise .05 düzeyinde, 2.56'dan büyük ise .01 düzeyinde anlamlıdır. Burada değerler 2,56'dan büyük olduğu için .01 düzeyinde anlamlıdır. Budurum da herhangi bir maddenin modelden çıkartılmasına gerek olmadığını göstermektedir.

DFA sonucunda ortaya çıkan ölçme modeline ilişkin faktör yükleri ve hata varyansı değerleri Şekil 2'de verilen diyagramda görülmektedir.

Chi-Square=312.85, df=164, P-value=0.00000, RMSEA=0.051

Şekil 2. Sosyal kabul ölçeği ölçme modeli

Şekil 2’de verilen ölçme modelinde her bir alt faktördeki yer alan maddelerin faktör yükleri ile hata varyansı değerleri yer almaktadır. Şekil 2’de verilen “sosyalizasyon” alt boyutundaki yedi maddeye ait standartlaştırılmış faktör yükleri incelendiğinde faktör yüklerinin .53 ile .69 arasında değiştiği, en düşük faktör yükünün M7.23 nolu maddeye (.53) en yüksek faktör yükünün ise M1.21 nolu maddeye (.69) ait olduğu görülmektedir. “Sosyalizasyon” alt boyutu, M7.23 nolu maddeye ait varyansın %28.00’ini ($.53^2=.28$) açıklarken M1.21 nolu maddeye ait varyansın %48.00’ini ($.69^2=.48$) açıklamaktadır.

Ölçeğin “empati” alt boyutunda ise altı madde yer almaktadır. Şekil 2’ye bakıldığında “empati” alt boyutunda faktör yüklerinin .39 ile .61 arasında değiştiği görülmektedir. M12.48 nolu madde en

düşük faktör yüküne (.39) sahip iken M8.32 ile M11.31 nolu maddeler en yüksek faktör yüklerine (.61) sahiptir. “Empati” alt boyutunun M12.48 nolu maddenin varyansının %15.00’ini ($.39^2=.15$), M8.32 ile M11.31 nolu maddelerin her birinin varyansının ise %37.00’sini ($.61^2=.37$) açıkladığı söylenebilir.

Ölçeğin “paylaşma” alt boyutunda ise dört madde yer almaktadır. Şekil 2’ye bakıldığında “paylaşma” alt boyutunda en düşük faktör yüküne (.30) M15.37 nolu madde sahip iken en yüksek faktör yüküne (.62) M17.36 nolu madde olmuştur. “Paylaşma” alt boyutu M15.37 nolu maddenin varyansının %9.00 ($.30^2=.09$) kısmını açıklamaktadır. Ayrıca bu maddeye ilişkin hata varyansı değerinin (.91) .90’nın üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak maddeye ilişkin Şekil 1’de verilen t değeri incelendiğinde t değerinin ($t_{M15.37}=4.79$, $p<.05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu için maddenin ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Diğer yandan, M17.36 nolu madde “paylaşma” alt boyutunda maksimum faktör yüküne (.62) sahip madde olurken bu maddedeki varyansın %38.00’i ($.62^2=.38$) “paylaşma” alt boyutu tarafından açıklanmaktadır.

Ölçekte yer alan son alt boyut “arkadaşlık” alt boyutudur ve üç madden oluşmaktadır. Şekil 2’de verilen faktör yükleri incelendiğinde M18.12 nolu maddenin minimum faktör yüküne (.41), M19.44 nolu maddenin ise maksimum faktör yüküne (.53) sahip olduğu söylenebilir. “Arkadaşlık” alt boyutu M18.12 nolu maddenin varyansının %17.00’sini ($.41^2=.17$) açıklarken M19.44 nolu maddenin varyansının %28.00’ini ($.53^2=.30$) açıklamaktadır.

Şekil 2’den elde edilen bir diğer bilgi ise alt boyutlar arasındaki korelasyonlardır. Bu korelasyonlar aynı zamanda Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Alt Faktörler Arasındaki Korelasyonlar

	Sosyalizasyon	Empati	Paylaşma	Arkadaşlık
Sosyalizasyon	1.00			
Empati	.63 (.05)	1.00		
Paylaşma	.72 (.06)	.63 (.07)	1.00	

Arkadaşlık	.43 (.08)	.58 (.08)	.56 (0.10)	1.00
------------	-----------	-----------	------------	------

Tablo 6’de verilen bilgilere göre ölçeğin “sosyalizasyon” ile “empati” alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin .63; “sosyalizasyon” ile “paylaşma” alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin .72; “sosyalizasyon” ile “arkadaşlık” alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin .43; “paylaşma” ile “empati” alt boyutları arasında .63; “empati” ile “arkadaşlık” alt boyutları arasında .58; “arkadaşlık” ile “paylaşma” alt boyutları arasında .56 korelasyona sahip olduğu söylenebilir. İki değişken arasındaki ilişki değerinin .70-1.00 olması yüksek ilişki, .70-.30 arasında olması orta ilişki, .00-.30 arasında olması düşük ilişki olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2007). Dolayısıyla bulgulara dayalı olarak “Sosyal Kabul Ölçeği” nin boyutlarının orta ve yüksek düzeyde birbirleriyle ilişkilerinin olduğu söylenebilir. Brown (2006), uygulamalı araştırmalarda faktörler arasındaki korelasyonun .80 ya da .85’i aşmamasının düşük ayırt edicilik (discriminant) geçerliği olarak kabul edildiğini, bu değerleri aştığı takdirde iki faktörün çok yüksek oranda benzeştiği dolayısıyla birleştirilip tek bir faktör olarak modelin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sosyal Kabul Ölçeği’ne ilişkin ele alınan dört faktörün kendi aralarındaki korelasyon değerlerinin .80’in altında olması ölçeğin ayırt edicilik geçerliğini sağladığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

İncelenmesi gereken diğer bir istatistik ise DFA sonucu elde edilen modele ilişkin uyum istatistikleridir. Araştırma kapsamında modele ilişkin, ki-kare istatistiği ile birlikte GFI, CFI, NNFI, RMSEA ve SRMR uyum indeksleri dikkate alınarak model veri uyumu değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen modele ilişkin uyum indeksleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Uyum İndeksleri ve Değerleri

<i>Ki-kare</i>	<i>sd</i>	<i>Ki-kare/sd</i>	<i>GFI</i>	<i>CFI</i>	<i>NNFI</i>	<i>RMSEA</i>	<i>SRMR</i>
312.85*	164	1.91	.92	.95	.94	.051**	.056

* $p < .05$; **RMSEA için %90 olasılıklı güven aralığı (.042-.060)

Tablo 7 incelendiğinde Ki-kare'nin serbestlik derecesine bölünmesi ile çıkan değer 1,91 olduğu görülmektedir. Şimşek (2007)'ye göre bu değer 2.00'in altında olması iyi uyumun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Tablo 7 deki verilere göre modelin uyumlu olduğu söylenebilir.

GFI (Goodness of fit index) bir diğer deyişle *iyilik uyumu indeksi*, çalışma grubuna ait verinin kovaryans matrisinin oluşturulan model tarafından ne oranda açıklandığını gösterir. Genel olarak 0 ile 1 arasında değerler alır (Kline, 2010). Tablo 7'deki bilgilere göre GFI=.92'dir ve bu değer .90'nın üzerinde olması iyi uyuma (Schumacker ve Lomax, 1996) işaret etmektedir.

Tablo 7'de verilen bir diğer uyum indeksi *karşılaştırmalı uyum indeksi* olan CFI'dır. Brown'a (2006) göre CFI'nın bire yakın değerler alması model veri uyumunun iyi olduğu şeklinde yorumlanır. Tablo 7 incelendiğinde CFI=0.95'tir. Bu değer yukarıdaki açıklamayı da dikkate alarak yorumlandığında model-veri uyumunun iyi olduğu şeklinde olduğu söylenebilir.

Tablo 7'de normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) değerine bakıldığında 0.94 olduğu görülmektedir. Bu değer bire yaklaştıkça model ve veri arasında uyumun mükemmeliğini göstermektedir (Schumacker ve Lomax, 1996). Tablo 7'de NNFI değerinin .90'nın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu da model veri uyumunun iyi olduğunun bir diğer göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 7'de yaklaşık hataların ortalama karekökü indeksi (RMSEA) değerine bakıldığında 0,051 olduğu görülmektedir. Brown'a (2006) göre bu değer sifira yaklaştıkça uyumun arttığını gösterir. Bu durumda RMSEA değeri veri ve model arasındaki uyumun iyi olduğunun diğer bir göstergesidir.

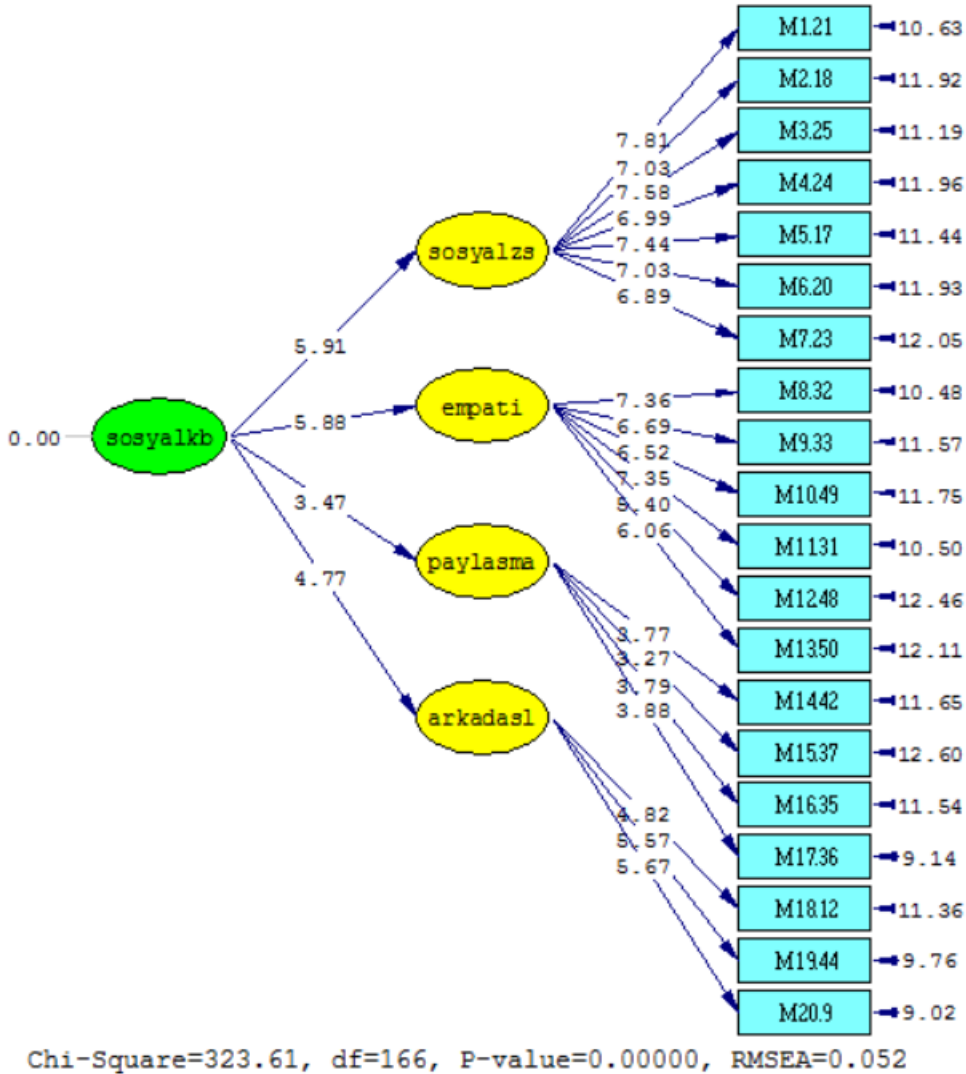
Tablo 7'de yer alan son uyum indeksi olan SRMR (Root Mean Residuals) indeksine bakıldığında 0,056 olduğu görülmektedir. Brown'a (2006) göre bu değer sifir olması mükkemel uyum olarak ifade edilirken Hu & Bentler'a (1999) göre 0,08'in altında olması kabul edilebilir uyum olarak ifade edilmektedir. Tablo 8'de verilen bilgilere göre SRMR=.056 olduğuna göre olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir.

Sonuç olarak Sosyal Kabul ölçeğinin dört faktörlü yapısının doğrulandığı söylenebilir.

Sosyal kabul ölçeği ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Sosyal kabul ölçeğinin dört alt boyutundan elde edilen puanların toplanabilirliğine kanıt sağlamak amacıyla ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır.

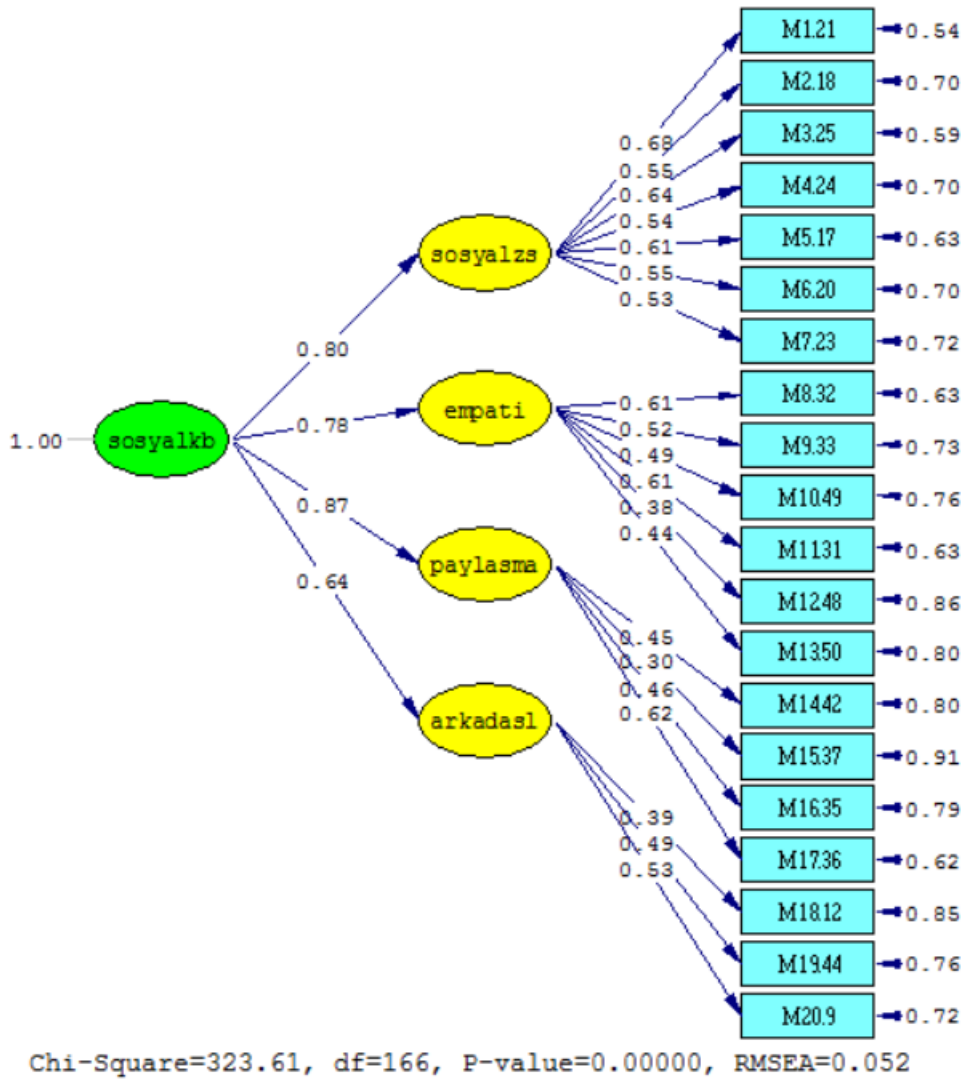
İkinci düzey DFA sonucunda da kontrol edilmesi gereken ilk çıktı gözlenen değerlere bir diğer deyişle maddelere ilişkin t değerleridir. Şekil 3'te Sosyal Kabul Ölçeği'nin ikinci düzey DFA sonucu elde edilen t değerleri görülmektedir.

Şekil 3. Sosyal kabul ölçeği İkinci düzey DFA analizine ilişkin t değerleri

Şekil 3 incelendiğinde maddelere ilişkin hesaplanan t değerlerinin 3.27 ile 7.81 arasında değerler aldığı görülmektedir. Ortaya çıkan t değeri 1.96'dan büyük ise, .05 düzeyinde, 2.56'dan büyük ise .01 düzeyinde anlamlıdır. Burada değerler 2.56'dan büyük olduğu için .01 düzeyinde anlamlıdır ve herhangi bir maddenin modelden çıkartılmasına gerek olmadığını göstermektedir.

İkinci düzey DFA sonucu maddelere ilişkin ortaya çıkan faktör yüklerinin ve hata varyanslarının analiziyle ortaya çıkan path şeması Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Sosyal kabul ölçeği ikinci düzey DFA ile elde edilen path şeması

Şekil 4'te verilen Sosyal Kabul Ölçeğine İlişkin yol şeması incelendiğinde sosyalizasyon boyutunda minimum faktör yükünün M7.23 nolu maddeye maksimum faktör yüküne M1.21 nolu maddenin sahip olduğu; empati boyutunda minimum faktör yüküne M12.48 nolu madde sahip iken maksimum faktör yüküne M8.32 nolu madde; paylaşma alt boyutunda minimum faktör yüküne M15.37 nolu madde sahip iken maksimum faktör yüküne M17.36 nolu madde sahiptir ve son olarak arkadaşlık alt boyutunda minimum faktör yüküne M18.32 nolu madde sahip iken maksimum faktör yüküne M20.9 nolu madde sahiptir. Şekil 2'de maddelere ilişkin verilen hata varyansları incelendiğinde M15.37 nolu madde dışındaki tüm maddelerin hata varyanslarının .90'ının altında olduğu görülmektedir. Ancak M15.37 nolu maddeye ait Şekil 1'de verilen t değerinin ($t_{M15.37}=3.27$, $p<.05$) anlamlı olmasından dolayı madde ölçekte tutulmuştur.

Şekil 4'te verilen örtük değişkenler arasındaki yol katsayıları incelendiğinde sosyal kabul örtük değişkeni sosyalizasyon alt boyutundaki değişkenliğin %64.00'ünü ($.80^2$) açıklarken, empati alt boyutundaki değişkenliğin %61.00'ini ($.78^2$), paylaşma alt boyutundaki değişkenliğin %76.00'sini ($.87^2$) ve arkadaşlık alt boyutundaki değişkenliğin %41.00'ini ($.64^2$) açıklamaktadır.

İkinci düzey DFA sonucu ortaya çıkan modele ilişkin uyum indeksleri Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Uyum İndeksleri ve Değerleri

Ki-kare	sd	Ki-kare/sd	GFI	CFI	NNFI	RMSEA	SRMR
323.61*	166	1.95	.92	.95	.94	.052**	.056

* $p<.05$; **RMSEA için %90 olasılıklı güven aralığı (.044-.061)

Tablo 8 incelendiğinde ki-kare/sd değerinin 1.95 olduğu görülmektedir. İyi bir uyumun olması için kıkarenin serbestlik derecesine bölümünde 2'nin altında bir değer elde edilmesi gerekir. (Şimşek, 2007). Tablo 8'da görülen diğer uyum indeksleri şöyledir: GFI=.92, CFI=.95, NNFI=.94, RMSEA=.052 ve SRMR= .056'dır. Model için hesaplanan GFI, CFI ve NNFI

indekslerinin .90'ının üzerinde olması ve RMSEA ile SRMR indekslerinin .08'in altında olması model ve veri uyumunun sağlandığını göstermektedir. Bütün bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi Sosyal Kabul Ölçeğinden toplam puan alınabilmektedir.

Güvenirliliğe ilişkin bulgular

Bu bölümde “Sosyal Kabul Ölçeğinin” güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Sosyal Kabul Ölçeğinin (SKÖ) güvenilirliğini belirlemek için yapılan madde toplam korelasyonu, cronbach alpha katsayısı ve spearman brown test korelasyonu analizlerinin sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Sosyal Kabul Ölçeğinin Cronbach Alpha Katsayısı ve Spearman Brown Korelasyonu, Madde Toplam Korelasyonu

Güvenirlilik Analizi	N	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Toplam
Madde Toplam Korelasyon Katsayısı	581	.231-.596	.355-.241	.312-.221	.230-.243	.221-.668
Cronbach Alfa-İç Tutarlılık Katsayısı	581	.798	.684	.596	.480	.857
Spearman Brown İki Yarı Test Korelasyonu	581					.811

Sosyal Kabul Ölçeğinin madde toplam korelasyonunu, cronbach alpha katsayısını ve spearman brown iki yarı test korelasyonunu gösteren Tablo 9 incelendiğinde sosyal kabul ölçeğinin madde toplam korelasyon değerleri birinci faktörde .596-.231; ikinci faktörde .355-.241; üçüncü faktörde .312-.221; dördüncü faktörde ise .243-.230 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca Tablo 9’a bakıldığına Cronbach Alpha katsayısının birinci faktörde .798, ikinci faktörde .684, üçüncü faktörde .596, dördüncü faktörde ise .480 olduğu görülmektedir.

Bir ölçme aracında Cronbach Alpha değerinin en az .70 alınması güvenilirlik için ön şarttır (Şencan 2005). Ölçme aracının güvenilir olması için Cronbach Alpha değerinin en az .70 ve üstü olması gerekmektedir (Büyüköztürk 2016). Tablo 9 incelendiğinde Sosyal Kabul Ölçeğinin toplam madde

korelasyon değerinin .221-.668 aralığında değiştiği, Cronbach Alpha değerinin .857 ve Spearman Brown Korelasyon değerinin ise .811 olduğu görülmektedir.

Geliştirilen bir ölçekte güvenilirlik katsayısı $.80 \leq \alpha < 1.00$ şeklinde bir değer almış ise (Tekez, 2004) güvenilirlik kat sayısı 1'e yakın olan ölçekler (Tavşancıl, 2002) oldukça güvenilir bir ölçek olarak tanımlanmaktadır. Araştırma da geliştirilen ölçeğin güvenilirlik katsayısı .857 olarak bulunması ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Tüm bu geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının sonucunda elde edilen Sosyal Kabul Ölçeğinin genel özellikleri şöyledir; ölçek dört faktörden (Sosyalizasyon, empati, paylaşma ve arkadaşlık) oluşmaktadır. Ölçek üçlü derecelendirme [1-Katılmıyorum, 2-Kararsızım, 3-Katılıyorum] ile puanlanmaktadır. Ölçekten toplam puan alınabilir. Toplam puan baz alındığında bu ölçekten alınabilecek puan 60 ile 20 arasında değişmekte olup, en yüksek puan 60, en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan puan yükselmesi sosyal kabul seviyesinin de yükseldiğine işaret etmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın sonucunda; bütünleştirme uygulamasına katılan özel gereksinimli ilkokul öğrencilerinin, normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabul düzeylerini ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir.

Sosyal kabul ölçeğinin geliştirilmesi amacıyla seçilen çalışma grubunun faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO değeri ve Barlett's katsayılarına bakılmıştır. Araştırma sonucunda, KMO değerinin .906 ve Barlett's Bartlett's alan testi değeri χ^2 2488.246 $p < .05$ olarak bulunmuştur. KMO değerine bakıldığında değer .70'dan büyük olması seçilen örneklemin ölçek geliştirmek için uygun (Hutcheson ve Sofroniou, 1999) Barlett's değerine bakıldığında da anlamlı çıkması seçilen dağılımın normal olduğu göstermektedir (Büyüköztürk 2007; Şencan 2005). Bu sonuçla çalışma grubunun verilerinin yapılan faktör analizi için uygun olduğu görülmektedir.

Ölçek 20 madde, 4 faktör olarak belirlenmiştir. Ölçekte birinci faktördeki toplam 7 maddenin faktör yüklerinin .734 ile .417 arasında değiştiği ve maddelerin sosyalizasyonla ilgili olduğu görüldüğü için bu faktöre "sosyalizasyon" adı verilmiştir. İkinci faktördeki toplam 6 maddenin faktör yüklerinin .711 ile .502 arasında değiştiği ve maddelerin empati ile ilgili olduğu görüldüğü için "empati" adı verilmiştir. Üçüncü faktördeki toplam 4 maddenin faktör yüklerinin .712 ile .527

arasında değiştiği ve maddelerin paylaşma ile ilgili olduğu görüldüğü için “Paylaşma” adı verilmiştir. Dördüncü faktörde toplam 3 maddenin faktör yüklerinin .737 ile .538 arasında değiştiği ve maddelerin arkadaşlık ile ilgili olduğu görüldüğü için “arkadaşlık” adı verilmiştir. Faktör yüklerine bakıldığında, ölçeğin yapısı kararlı olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

Sosyal kabul ölçeğinin yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla yapılan faktör analizinin sonucunda ölçek 20 maddeden oluşmuştur. Ölçek maddeleri incelendiğinde faktör yükünün en düşük .417 en yüksek ise .737 olduğu görülmektedir. Şencan (2005)’e göre bir ölçekte faktör yüklerinin yüksek olması yapı geçerliliğinin de yüksek olması anlamına gelmektedir ve 0,45 faktör yükü değeri iyi bir seçim ölçütüdür ancak birden fazla faktörlü yapılarda madde faktör yükün en düşük ,30 olması yeterli bir ölçüttür (Nunnally, 1978). Bu sonuçlar ışığında geliştirilen sosyal kabul ölçeğinin geçerli bir yapıya sahip olduğuna karar verilmiştir.

Sosyal kabul ölçeğinin açıklanan toplam varyans yüzdesinin %46,860 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilimlerde faktör analizinin karmaşıklığı ve veri setlerinin çok boyutlu yapısı nedeniyle daha düşük varyans yüzdeleri (%40-60) kabul edilebilir (Field, 2013, Williams & Diğ., 2010, Fabrigar & Diğ., 1999). Ölçeğin toplam açıkladığı varyans yüzdesi, faktör yapısının güçlü olduğunu göstermektedir. Birinci faktörde öz değeri 5.672 ve açıkladığı varyans %28.358 bulunmuştur. İkinci faktörde öz değeri 1.417 ve açıkladığı varyans %7.086 bulunmuştur. Üçüncü faktörde, öz değeri 1.157 ve açıkladığı varyans %5.786 bulunmuştur. Dördüncü faktörde öz değer 1.126 ve açıkladığı varyans %5.630 bulunmuştur. Ölçeğin faktörlerinin öz değerlerinin 1.00’in üstünde olması beklenmektedir (Büyüköztürk 2004).

Hesaplanan *t* değerlerinin en düşük 4.79, en yüksek 13,31 olduğu görülmektedir. Bu durumda Hesaplanan *t puanlarının* 1.96’dan büyük olması istatistiksel olarak ,05 düzeyinde anlamlı oldukları göstermektedir. Bu yüzden herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılmasına gerek olmadığı söylenebilir. Ayrıca bu sonuç ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde de bulunarak desteklenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda sosyal kabul ölçeğinin “sosyalizasyon” ile “empati” alt boyutları arasındaki korelasyon katsayılarının .63; sosyalizasyon” ile “paylaşma” alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin .72; “sosyalizasyon” ile “arkadaşlık” alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin .43; “paylaşma” ile “empati” alt boyutları arasında .63; “empati” ile “arkadaşlık” alt boyutları arasında .58; “arkadaşlık” ile “paylaşma” alt boyutları arasında .56

korelasyona sahip olduğu görülmektedir. Bu korelasyon değerleri ölçeğin alt boyutlarının arasında orta ve yüksek düzeyde ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu değerlerin .80 ya da .85'i aşması durumunda ölçek alt boyutları birbirine benzer olmakta ve bu boyutların birleştirilmesi gerekmektedir (Brown 2006). Bu sonuçla sosyal kabul ölçeğinin alt boyutlarının bir biri ilişkili olduğu aynı zamanda ayırt edicilik geçerliliği sağladığı bulunmuştur.

Yapılan analizler sonucunda sosyal kabul ölçeğinin GFI=.92, CFI=.95, NNFI=.94, RMSEA=.052 ve SRMR= .056'dır. Bu sonuçlar ikinci düzey doğrulayıcı analizde de aynı şekilde bulunarak desteklenmiştir.

Sosyal Kabul Ölçeğine yönelik yapılan güvenirlik analizi sonucunda, Cronbach Alpha kat sayısının .857 olduğu ve Spearman Brown iki yarı test korelasyon değerinin ise .811 olduğu görülmektedir. Tavşancıl'a (2002) göre geliştirilen bir ölçek bire yakın güvenirlik değeri alması ölçeğin güvenilir olduğunu gösterir.

Bu durumda yukarıda verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi çalışmada geliştirilen ölçeğin, bütünleştirme uygulamasına katılan özel gereksinimli ilkökul öğrencilerinin, normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabulünde kullanılabilecek oldukça güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, geliştirilen sosyal kabul ölçeği ilkökul 3 ve 4. sınıf düzeyine göre geliştirilmiştir. Başka çalışmalar yapılarak farklı sınıf ya da yaş düzeylerine göre sosyal kabul ölçeği geliştirilmesi yararlı olabilir. Aynı zamanda öğretmenlerin, yöneticilerin ve ailelerin de özel gereksinimli öğrenciyi sosyal kabullerine yönelik sosyal kabul ölçeği geliştirilmesi alanyazına katkı sağlayıcı olabilir. Araştırma sonucunda geliştirilen sosyal kabul ölçeği kullanılarak, sosyal kabul düzeyleri düşük olan öğrenciler ya da sınıflar tespit edilip, sosyal kabul düzeylerini artırıcı deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen ölçeğin, sosyal kabulün 4 alt boyutunu temel alarak ölçüm yaptığı görülmektedir. Başka çalışmalar yapılarak sosyal kabulün farklı boyutlarının dahil edileceği ölçek geliştirilmesi önerilir.

Kaynakça

- Alves, S. R. G. (2015). Avaliação das atitudes de alunos do ensino básico face aos pares com incapacidades e ensaio exploratório de um programa de intervenção (Doctoral dissertation). Universidade do Porto, Faculdade de Psicologia e de Ciências da Educação.
- Aktaş, C., & Küçüker, S. (2002). Bilişsel duyuşsal odaklı bir programın ilköğretim öğrencilerinin fiziksel engelli yaşlılarına yönelik sosyal kabul düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 15-25.
- Aktan, O., Budak, Y., & Botabekovna, A. B. (2019). İlkokul öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi: Bir karma yöntem çalışması. *İlköğretim Online*, 18(4), 1957-1975.
- Aktan, O. (2021). Özel gereksinimli bireylere yönelik öğretmen sosyal kabul ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 315-332.
- Arslan, E. (2010). Kaynaştırma uygulamalarına katılan engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesine yönelik ölçek geliştirme çalışması (Master's thesis). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Arslan, E. (2020). Normal gelişim gösteren ilkokul öğrencilerinin bütünleştirme eğitimine katılan özel gereksinimli akranlarını sosyal kabullerinde cinsiyet benlik algısı ve empatik eğilimin rolü (Doctoral dissertation). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Ayral, M., Özcan, Ş., Can, R., Ünlü, A., Bedel, H., Şengün, G., & Çağlar, K. (2013). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabul düzeyleri. In *ELMIS Uluslararası Özel Eğitim Kongresi* (pp. 19-21).
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Şekercioğlu, G. (2011). *Sosyal bilimler için istatistik* (7th ed.). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (19th ed.). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21st ed.). Pegem Akademi.
- Ciechalski, J. C., & Schmidt, M. W. (1995). The effects of social skills training on students with exceptionalities. *Elementary School Guidance & Counseling*, 29(3), 217-222.

- Civelek, A. H. (1990). Eğitilebilir zihinsel özürlü çocukların sosyal kabul görmelerinde normal çocukların bilgilendirilmelerinin ve iki grubun resim-iş ile beden eğitimi derslerinde bütünleştirilmelerinin etkileri (Doctoral dissertation). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Garrote, A., Felder, F., Krahenmann, H., Schnepel, S., Dessemontet, S. R., & Opitz, M. E. (2020). Social acceptance in inclusive classrooms: The role of teacher attitudes toward inclusion and classroom management. *Frontiers in Education*, 5, Article 582873. <https://doi.org/10.3389/educ.2020.582873>
- Field, A. (2013). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. Sage Publications.
- Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Non-normal and categorical data in structural equation modeling. In G. R. Hancock & R. O. Mueller (Eds.), *Structural equation modeling: A second course* (pp. 269-314). Information Age Publishing.
- Gujarati, D. N. (1995). *Basic econometrics* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2014). *Special education: Means specially designed instruction* (12th ed.). Pearson Education.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Hutcheson, G., & Sofroniou, N. (1999). *The multivariate social scientist: Introductory statistics using generalized linear models*. Sage Publications.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1996). *LISREL 8 user's reference guide; PRELIS 2 user's reference guide*. Scientific Software International.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). Guilford Press.
- Karataş, Z., & Arslan, E. (2018). Ortaokulda öğrenim gören zihin engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları tarafından sosyal kabullerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 495-513.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2014). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. MEB Yayınları.
- Mu, K. (1998). Peer interactions and social relationships of high school students with moderate or severe disabilities in inclusive classrooms: A comparative study (Doctoral dissertation). The University of Nebraska-Lincoln.
- Nunnally, J. C. (1978). An overview of psychological measurement. In M. Rosenberg (Ed.), *Clinical diagnosis of mental disorders: A handbook* (pp. 97-146). John Wiley & Sons.

- Odom, S. L., Zercher, C., Li, S., Marquart, J. M., Sandall, S., & Brown, W. H. (2006). Social acceptance and rejection of preschool children with disabilities: A mixed-method analysis. *Journal of Educational Psychology, 98*(4), 807-823.
- Özçelik, D. A. (1989). *Test hazırlama kılavuzu*. ÖSYM Yayınları.
- Satterfield, M. E. L. (1987). A comparison of social status and cognitive deficits of learning-disabled boys (Doctoral dissertation). University of South Dakota.
- Sebba, J., & Ainscow, M. (1996). International developments in inclusive education: Mapping the issues. *Cambridge Journal of Education, 26*(1), 5-18.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya* (8th ed.). Gazi Kitabevi.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). *Kaynaştırma uygulamaları*. Morpa Yayınları.
- Şahbaz, Ü. (2004). Kaynaştırma sınıflarına devam eden zihin engelli öğrencilerin sosyal kabul düzeylerinin belirlenmesi. In *13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. Kök Yayınevi.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks.
- Şimşek, H., Dağıstan, A., Şahin, C., Koçyiğit, E., Dağıstan Yalçınkaya, G., Kart, M., & Dağdelen, S. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında Türkiye’de temel eğitim programlarında çok kültürlülüğün izleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(2), 177-197.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Pearson.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2006). *Using multivariate statistics* (3rd ed.). Pearson.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayınları.
- Tavşancıl, E., & Keser, H. (2002). İnternet kullanımına yönelik Likert tipi bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(1), 79-100.
- Tekez, S. (2004). Genel lise öğrencilerinin öğrenme stilleri (Master's thesis). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Williams, B., Onsman, A., & Brown, T. (2010). *Exploratory Factor Analysis: A Five-step Guide for Novices*. *Journal of Emergency Primary Health Care*, 8(3)

Extended Abstract

Introduction

Special education is education provided in specially designed environments, using special materials and using special methods, in order to meet the needs of the student with special needs (Hallahan, Koufman, Polen 2014). In order to meet these needs, social acceptance levels need to be increased. Therefore measurement tools that will determine of social acceptance should be developed.

Purpose

The aim of this study is develop a valid and reliable scale to determine the acceptance levels of primary school students with special needs participating in inclusive education by their typically developing peers.

Method

This research method is a scale development study on descriptive models. In this research, scale development study group consist of 610 students who have normal development and who study at the 3. and 4. grades of seven primary schools in 2016-2017 in which inclusive education was conducted in the center of Burdur. Scale development study consist of 4 stages. This stage are, determining the scale items, consulting an expert opinion, applying the scale, and determining validity and reliability. Varimax rotation method was used to factor structures. After the validity studies of the scale, the internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) was calculated for reliability analysis. Additionally, the Spearman split-half test halving correlation was examined.

Result

In the analyses which were carried out in order to determine whether the study group of the social acceptance scale was sufficient, KMO value was found .906, and Bartlett's field test value was found $\chi^2=2488,246$, $p < .05$. According to the data obtained from the KMO test result, it is seen that the selected study group data is suitable for factor extraction. The fact that Bartlett's coefficient is significant shows that the distribution in universe is normal.

As a result of the factor analysis, in this study a scale of four factors and total 20 items was developed for the social acceptance of students with special needs by their typically peers. The first factor included 7 items and was named “socialization”. The second factor included 6 items and was named “empathy”. The third factor included 4 items and was named “share”. The fourth factor included 3 items and was named “friendship”. The total variance percentage of the social acceptance scale was found %46,860. As a result of the confirmatory factor analysis, the measured t value were found to have values between 4,79 and 13,31. Social Acceptance Scale, index of distinctive were found below .80, and were found to satisfy the distinctiveness value. Fit indices that were obtained as a result of confirmatory factor analysis were found as Chi-square/sd=1,91, GFI=.92, CFI=.95 NNFI =.94, RMSEA =.51, SRMR=.56. With these results, the four factor structure of the social acceptance scale was validated.

Item total correlation values of the acceptance scale are between .596-.231 in the first factor; .355-.241 in the second factor; .312-.221 in the third factor; .243-.230 in the fourth factor. Cronbach Alpha internal consistency coefficient in the first factor is .798; in the second factor is .684; in the third factor is .596; in the fourth factor is .480. As a result of research, it was found that the total item correlation value of the social acceptance scale varied between .221- .668 and Cronbach Alpha internal consistency coefficient is .85 and spearman Brown split- half correlation value was .811. According to this result, scale is reliable. The general features of the social Acceptance scale, obtained as a result of all these validity and reliability studies, are as follows; The scale is scored on a three point scale (1-Disagree, 2- Undecided, 3-Agre). A total score can be obtained from scale. Based on the total score, the highest score that can be obtained from this scale 60 and lowest score is 20. An increase in the score obtained from the scale indicates that the level of social acceptance also increases.

Discussion

In this case, as can be seen from the information given above the scale developed in the study is a valid and reliable scale that can be used in the social acceptance of primary school students with special needs who participate in the in the integration practice by their typically developing peers.

As a result of the research the social acceptance scale developed was developed for the 3. ve 4. grade level of primary school. It may be useful to conduct other studies and develop a social

acceptance scale for different grades or age levels. At the same time developing social acceptance scale for the social acceptance of students with special needs by teachers, administrators and families may contribute to the literature.

By using the social acceptance scale developed as a result of the research, students or classes with low social acceptance levels can be identified and experimental studies to increase social acceptance levels can be suggested. It is seen that the scale obtained as a result of the research measure based on 4 dimensions of social acceptance. It is will include different dimensions of social acceptance by conducting other studies.

ETİK BEYAN: " Normal Gelişim Gösteren İlkokul Öğrencilerinin Özel Gereksinimli Akranlarını Sosyal Kabulüne Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik araştırmalar Etik Kurulu'ndan 02,01.2019 tarih ve GO 2019/9 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. "